

Lasse Lykke Rørbæk og Svend-Erik Skaaning
**Borgerkrig som politologisk
forskningsfelt**

Borgerkrig er en af de væsentligste årsager til menneskelige lidelser både som direkte følge af krigshandlinger og indirekte gennem følgevirkninger i form af fattigdom, dårligt helbred og flygtningestrømme. Til trods for markant forbedrede globale levestandarder siden Anden Verdenskrig har borgerkrig imidlertid ikke været et aftagende politisk fænomen. Dette har heller ikke været tilfældet i det 21. århundrede, som tilstandene i eksempelvis Den Demokratiske Republik Congo, Den Centralafrikanske Republik, Irak, Myanmar, Sydsudan, Syrien og Ukraine vidner om.

Disse eksempler illustrerer også, at langt de fleste væbnede konflikter i dag foregår inden for snarere end mellem stater. Det er derfor naturligt, at der eksisterer en omfattende international litteratur om årsagerne til og konsekvenserne af borgerkrig, og at dens omfang er accelereret de seneste år. Derimod er det overraskende, at der ikke findes megen akademisk litteratur på dansk om borgerkrige i moderne tid, der rækker ud over historiske bøger om Den Spanske Borgerkrig, Den Amerikanske Borgerkrig og de slesvigske krige. Formålet med dette temanummer af *Politica* er således at præsentere danske læsere for borgerkrig som et politologisk forskningsfelt. I denne indledningsartikel skitserer vi kort den empiriske spredning af borgerkrig over tid og sted og introducerer de dominerende perspektiver i den kvantitative konfliktlitteratur. Derefter motiverer vi temanummerets fem artikler.

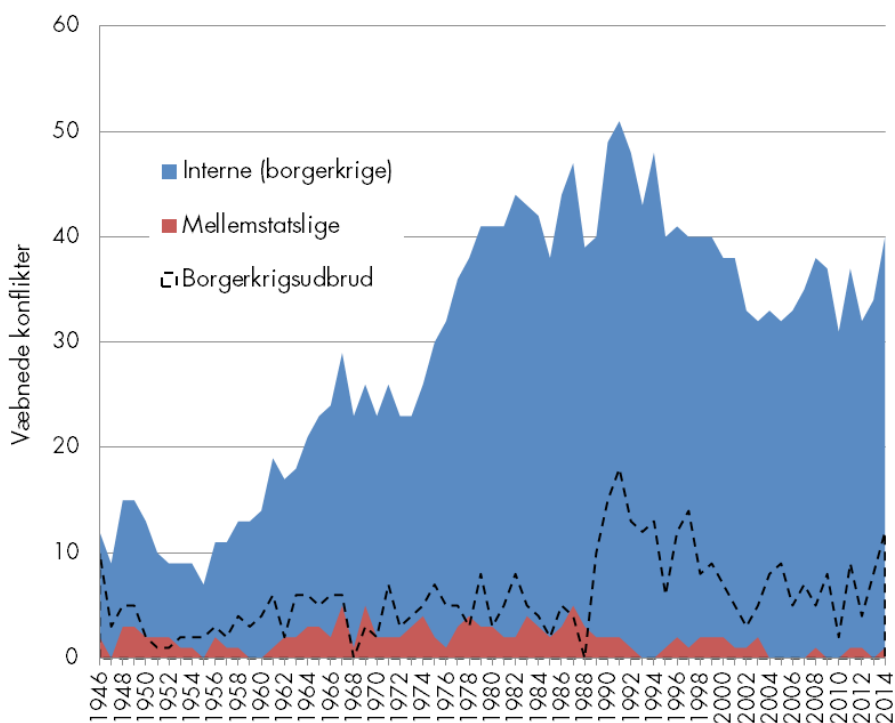
Borgerkrig – hvornår, hvor og hvorfor?

Figur 1 viser det årlige antal væbnede konflikter siden 1946. Det samlede årlige antal er opdelt i mellemstatslige konflikter, som udkæmpes af to eller flere stater, og interne konflikter, som udkæmpes inden for én uafhængig stats grænser, og som oftest kaldes borgerkrige. Som illustreret har antallet af mellemstatslige konflikter ligget konstant lavt på mellem nul og fem årlige krige i hele perioden. Siden 2003 har der dog maksimalt været registreret et årligt tilfælde, hvor 25 personer eller flere er døde i kamp. Som eksempel var det ene registrerede tilfælde i 2014 genoptrapningen af konflikten mellem Indien og Pakistan i Kashmir-provinsen (UCDP/PRIO, 2015).

Antallet af interne konflikter (ligeledes hvor 25 personer eller flere er døde i kamp), har derimod varieret væsentligt siden afslutningen på Anden Verdens-

krig. Som det fremgår af figur 1, lå det årlige antal blot på omkring ti i begyndelsen af perioden, hvorefter det steg markant fra midten af 1950'erne. Ved slutningen af den kolde krig i 1991, hvor Sovjetunionen brød sammen, var der hele 49 registrerede borgerkrige, og selvom dette antal sidenhen er faldet, er det aldrig igen nået under 30. Den generelle vækst skal dog ses i lyset af i hvert fald to forhold. For det første har der også været en vækst i antallet af selvstændige stater, især som følge af afkoloniseringen i 1960'erne og 1970'erne. Dernæst har der været en akkumulerende effekt af, at flere af de tidlige borgerkrige, som fx i Myanmar og Filippinerne, aldrig er blevet afsluttet (se også Fearon og Laitin,

Figur 1: Antallet af årlige væbnede konflikter og borgerkrigsudbrud, 1946-2014

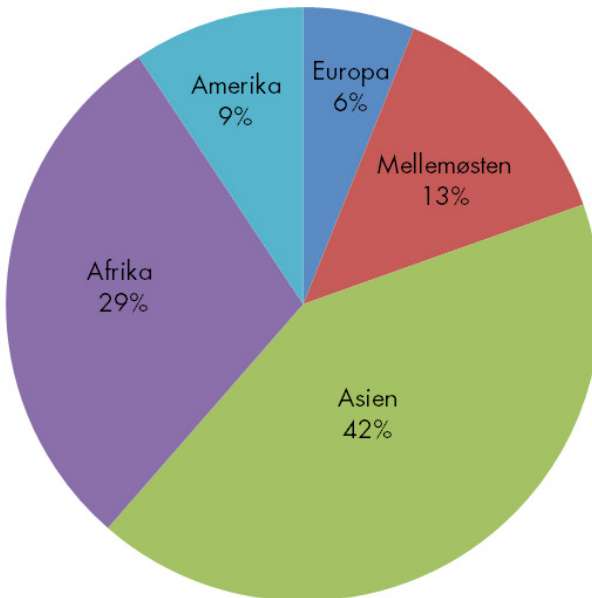
Note: Baseret på UCDP/PRIO (2015). Ved væbnede konflikter forstås konflikter, hvor det årlige registrerede dødstal som følge af kamp er minimum 25. Konflikter, som udkæmpes mellem en regering og en eller flere oprørsgrupper inden for én uafhængig stats grænser, betegnes som interne konflikter (borgerkrige), også selvom fremmede stater udøver støtte til parterne. Såkaldte ”ekstrasystemiske” konflikter, hvor en stat kæmper for at bibeholde kontrol over et område uden for sit eget territorium, er ikke medtaget i figuren.

2003; Pettersson og Wallenstein, 2015). Dette forklarer også, hvorfor antallet af igangværende borgerkrige er steget væsentligt mere end antallet af borgerkrigsudbrud, som er illustreret ved den stiplede linje i figur 1.

Figur 2 viser den geografiske fordeling af borgerkrige siden 1946. Som det fremgår, har hovedparten fundet sted i Asien og Afrika, som tilsammen står for 71 pct. af det samlede antal. Langt færre borgerkrige har fundet sted i Europa og Amerika (i alt 15 pct.), og hvis vi ser isoleret på, hvad vi normalt betegner som Vesten, er der kun registreret en håndfuld tilfælde som eksempelvis den baskiske opstand i Spanien og den væbnede konflikt i Nordirland. Den geografiske fordeling ser ikke væsentligt anderledes ud, hvis vi ser isoleret på perioden efter den kolde krig. Den væsentligste forskel består i, at hele 34 pct. af borgerkrigene efter 1991 har fundet sted i Afrika. Men hvad kan så forklare denne variation i borgerkrige på tværs af regioner og lande?

I de senere år har et stigende antal tværnationale statistiske studier forsøgt at afdække, hvilke faktorer der kan forklare fremkomsten af borgerkrige. I et af de mest indflydelsesrige af disse studier undersøger Collier og Hoeffler (2004),

Figur 2: Fordelingen af borgerkrige efter geografiske regioner, 1946-2014

Note: Note: Baseret på UCDP/PRIO 2015. Europa inkluderer Rusland og Kaukasus-landene, men ikke Tyrkiet. Mellemøsten inkluderer Egypten, men ikke de øvrige arabiske lande i Nordafrika.

hvorvidt borgerkrigsudbrud primært bundet i oprøreres motiver til eller muligheder for at gøre oprør.¹ De sammenligner 161 lande over en periode på 40 år på en række socioøkonomiske indikatorer og finder frem til, at motiverende faktorer som økonomisk ulighed, politisk undertrykkelse og etniske skel spiller en mindre væsentlig rolle. Derimod kan mulighedsbetingende faktorer såsom tilgængelighed af naturressourcer, fattigdom, lavt uddannelsesniveau og en befolkning spredt ud over et stort areal bedre forklare, hvorfor nogle lande er i særlig stor risiko for at opleve borgerkrig. Selvom det ikke altid er lige klart, hvorfor de nævnte faktorer dækker over oprørernes muligheder og ikke deres motiver (eller omvendt), konkluderer Collier og Hoeffler (2004), at det primært er mulighederne for at finansiere en oprørsorganisation, rekruttere soldater og gemme sig for regeringsmagten, som kan forklare borgerkrigsudbrud. I en anden toneangivende artikel tilføjer Fearon og Laitin (2003), at også politisk ustabilitet, ufuldendt demokratisering, bjergrigt terræn og tidligere tilfælde af væbnet konflikt er vigtige forklaringer. Borgerkrig er altså mest sandsynlig, hvor staten er svag, og der er gode muligheder for at gøre oprør. De forklarer dette med, at utilfredshed er så udbredt, at det må være noget andet, som forklarer, hvornår motiverne til at gøre oprør omsættes til handling (Fearon og Laitin, 2003: 76).

Sidenhen er et væld af øvrige faktorer blevet undersøgt. Blot for at nævne et par eksempler tyder det på, at flygtningestrømme (Salehyan og Gleditsch, 2006), store generationer af unge (Urdal, 2006) og fraværet af økonomisk globalisering (Barbieri og Reuvany, 2005) er forbundet med borgerkrigsudbrud. Foruden udbruddet af borgerkrige har forskellige studier også undersøgt konsekvenserne heraf (Chen, Loayza og Reynal-Querol, 2008; Ghobarah, Huth og Russett, 2004), samt hvad der forklarer forskellen på varigheden og intensiteten af borgerkrige (Collier, Hoeffler og Söderbom, 2004; Cunningham, Gleditsch og Salehyan, 2009; Lacina 2006). Desuden er flere analyser begyndt at sondre imellem forskellige typer af borgerkrige, såsom territoriale konflikter/konflikter om statsmagten og etniske/ikke-etniske konflikter (Cederman og Gleditsch, 2009; Bartusevičius, 2015; Buhaug, 2006), og der er ligeledes en stigende tendens til at fokusere på lokale faktorer, som kan forklare, hvilke områder inden for lande som har størst sandsynlighed for at opleve borgerkrigsudbrud (Buhaug et al., 2011; Rustad et al., 2011). Andre aktuelle forskningsdagsordener ser på sammenhængen mellem væbnet konflikt og stemmeafgivelse (Staniland, 2015), seksuel vold (Cohen, 2013) og beskyttelse af civile (Hultman, Kathman og Shannon, 2013). Den akademiske interesse for borgerkrig lader generelt til at være større end nogensinde før.

Artiklerne

Artiklerne i dette temanummer forsøger på hver sin måde at bidrage til de centrale spørgsmål i litteraturen. Den første artikel af Halvard Buhaug, Lars-Erik Cederman og Kristian Gleditsch (Ulikhet, eksklusjon og borgerkrig) følger op på debatten om motiver og muligheder og fokuserer på social ulighed med særligt henblik på etniske gruppers motiver for at gøre oprør. Artiklen er baseret på forskernes tidligere studier og viser ved hjælp af statistisk analyse, hvordan forskellige former for ulighed er forbundet med forskellige typer af borgerkrig.

Fenja Søndergård Møllers artikel (Legitimitet og borgerkriges opståen: befolkningens oversete motiver) skriver sig ligeledes ind i debatten om motiver og muligheder og argumenterer for, at legitimitetsbegrebet bør spille en større rolle i litteraturen. Befolkningens opfattelse af, hvorvidt regeringen er legitim, påvirkes ikke kun af politisk inddragelse og økonomisk formåen, og en bredere forståelse af, hvad der skaber tillid til regeringsmagten, kan hjælpe til at forklare, hvorfor nogle lande, der ellers skulle forventes at være konfliktfyldte, er fredelige og vice versa. Lasse Lykke Rørbæks bidrag (Killing in the name of ...? Etniske gruppeidentiteter og borgerkrig) lægger sig i forlængelse af Buhaug, Cederman og Gleditschs artikel samt tidligere studier, som fokuserer specifikt på etniske gruppers konfliktadfærd. Artiklen undersøger ved hjælp af statistisk analyse, hvorvidt forskellige typer af etniske grupper er særligt krigeriske. Er etniske grupper, som er kendetegnet ved deres trosretning eller fysiske karaktertræk eksempelvis mere sandsynlige deltagere i borgerkrig end etniske grupper, som er kendetegnet ved det sprog, de taler, eller den region i et land, de stammer fra?

De sidste to artikler ser på sammenhængen mellem væbnet konflikt og demokratiske institutioner, som knytter sig til afholdelsen valg. Henrikas Bartusevičius og Svend-Erik Skaanings artikel (Demokrati og borgerkrig) undersøger ved hjælp af et nyt demokratimål, hvordan sandsynligheden for borgerkrig varierer med forskellige demokratiniveauer. Særligt fokuserer artiklen på den udbredte opfattelse af, at politiske regimer, som både har autokratiske og demokratiske karaktertræk (såkaldte hybridregimer) er særligt konfliktfyldte. Den sidste artikel af Bertel Teilfeldt Hansen (Hvorfor stemmer folk ikke altid på krigsherrer?) fokuserer på valg i tidligere konfliktområder. Artiklen opstiller en simpel spilteoretisk model med henblik på at forklare, hvorfor vælgerne nogle gange afstår fra at stemme på kandidater, som truer dem med vold, selvom de har interesse i netop at stemme på sådanne kandidater for at undgå blodsudgydelser. Modellen kan hjælpe til at forklare, hvorfor vi ofte ser borgerkrigsudbrud i forbindelse med valg i tidligere konfliktområder.

Note

1. I en tidligere udgave af det samme studie fokuserer Collier og Hoeffler (1999) i højere grad på forskellige former for motiver, særligt på hvordan grådighed og forurettelse (*greed and grievances*) kan motivere oprør.

Litteratur

- Barbieri, Katherine og Rafael Reuveny (2005). Economic globalization and civil war. *Journal of Politics* 67 (4): 1228-1247.
- Bartusevičius, Henrikas (2015). Introducing the Categorically Disaggregated Conflict (CDC) dataset. *Conflict Management and Peace Science*, online first.
- Buhaug, Halvard (2006). Relative capability and rebel objective in civil war. *Journal of Peace Research* 43 (6): 691-708.
- Buhaug, Halvard., Kristian S. Gleditsch, Helge Holtermann, Gudrun Østby og Andreas F. Tollefsen (2011). It's the local economy, stupid! Geographic wealth dispersion and conflict outbreak location. *Journal of Conflict Resolution* 55 (5): 814-840.
- Cederman, Lars-Erik og Kristian S. Gleditsch (2009). Introduction to special issue on "Disaggregating Civil War." *Journal of Conflict Resolution* 53 (4): 487-495.
- Chen, Siyan, Norman V. Loayza og Marta Reynal-Querol (2008). The aftermath of civil war. *World Bank Economic Review* 22: 63-85.
- Cohen, Dara K. (2013). Explaining rape during civil war: cross-national evidence (1980-2009). *American Political Science Review* 107 (3): 461-477.
- Collier, Paul og Anke Hoeffler (1999). Greed and grievance in civil war. *Policy Research Working Papers*. Washington, DC: The World Bank.
- Collier, Paul og Anke Hoeffler (2004). Greed and grievance in civil war. *Oxford Economic Papers* 56 (4): 563-595.
- Collier, Paul, Anke Hoeffler og Møns Söderbom (2004). On the duration of civil war. *Journal of Peace Research* 41 (3): 253-273.
- Cunningham, David E., Kristian S. Gleditsch og Indean Salehyan (2009). It takes two: a dyadic analysis of civil war duration and outcome. *Journal of Conflict Resolution* 53 (4): 570-597.
- Fearon, James og David Laitin (2003). Ethnicity, insurgency, and civil war. *American Political Science Review* 97 (1): 75-90.
- Ghobarah, Hazem A., Paul Huth og Bruce Russett (2004). The post-war public health effects of civil conflict. *Social Science & Medicine* 59 (4): 869-884.
- Hultman, Lisa, Jacob Kathman og Megan Shannon (2013). United Nations peacekeeping and civilian protection in civil war. *American Journal of Political Science* 57 (4): 875-891.
- Lacina, Bethany (2006). Explaining the severity of civil wars. *Journal of Conflict Resolution* 50 (2): 276-289.

- Pettersson, Therése og Peter Wallensteen (2015). Armed conflicts, 1946-2014. *Journal of Peace Research* 52 (4): 536–550.
- Rustad, Siri C. A., Halvard Buhaug, Åshild Falch og Scott Gates (2011). All conflict is local: modeling sub-national variation in civil conflict risk. *Conflict Management and Peace Science* 28 (1): 15–40.
- Salehyan, Idean og Kristian S. Gleditsch (2006). Refugees and the spread of civil war. *International Organization* 60(02): 335-366.
- Staniland, Paul (2015). Armed groups and militarized elections. *International Studies Quarterly*, online-version.
- UCDP/PRIO (2015). *UCDP/PRIO Armed Conflict Dataset v.4-2015, 1946-2014*. http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/datasets/ucdp_prio_armed_conflict_dataset/
- Urdal, Henrik (2006). A clash of generations? Youth bulges and political violence. *International Studies Quarterly* 50 (3): 607–629.